

Obraz nášho kultúrno-civilizačného priestoru od raného stredoveku významnou mierou spoluutváralo kresťanstvo. Ak rozmach Nitrianskeho kniežactva išiel ruka v ruke s budovaním prvých cirkevných štruktúr, ktoré popri misionárskych aktivitách sa postupne stali súčasťou širších spoločensko-politickej pohybov a mocenských zápasov, západný model koexistencie svetskej a cirkevnej moci sa naplno rozvinul v stredovekom Uhorskom kráľovstve, kde neexistovala prakticky žiadna oblasť života jednotlivcov i spoločnosti, do ktorej by cirkev aktívne nezasahovala alebo v nej aspoň nebola prítomná prostredníctvom svojich predstaviteľov. Poznanie a pochopenie slovenských (uhorských) dejín bez dôkladného skúmania tohto ich aspektu by bolo neúplné, resp. deformované.

Aktuálnym príspevkom k danej problematike je publikácia, v ktorej čitateľ nájde výsledky najnovšieho bádania popredných historikov venujúcich sa výskumu našich stredovekých dejín. Autori sa zamerali na rôznorodé témy súvisiace s pôsobením najvyšších cirkevných autorít – arcibiskupov a biskupov – v prostredí našich predkov v celom kontexte ich právomoci a povinností, pričom spájajúcim aspektom knihy je pohľad na ich vplyv na spoločenské dianie. Každá z kapitol prináša originálny pohľad na konkrétnu čiastkovú tému a odpovede na mnogé otázky, no zaiste sa stane zdrojom nových podnetov pre ďalší výskum.

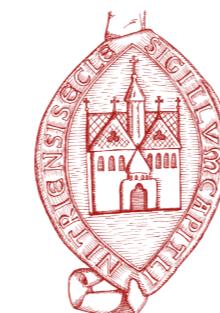
ISBN 978-80-8218-016-2

9 788082 180162

MIROSLAV GLEJTEK
A KOL.

ARCIBISKUPI A BISKUPI UHORSKA

PostScriptum

MIROSLAV GLEJTEK A KOL.

ARCIBISKUPI A BISKUPI UHORSKA

MOC PRELÁTOV A JEJ PREJAVY
V STREDOVEKU

PostScriptum

MIROSLAV GLEJTEK A KOL.

Arcibiskupi a biskupi Uhorska
Moc prelátov a jej prejavy v stredoveku

MIROSLAV GLEJTEK A KOL.

ARCIBISKUPI A BISKUPI UHORSKA

MOC PRELÁTOV A JEJ PREJAVY
V STREDOVEKU

PostScriptum

Kniha vznikla na Katedre historie Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre v rámci riešenia projektu VEGA č. 1/0006/18: „Imago episcopi – moc biskupa a jej prezentácia v stredoveku“.

Autori © Marek Druga, Daniela Dvořáková, Mária Fedorčáková, Eva Frimová, Miroslav Glejtek, Miriam Hlavačková, Gabriel Hunčaga, Peter Ivanič, Dávid Jablonský, Emanuel Jirkal, Viliam Judák, Pavel Otmar Krafl, Peter Labanc, Miroslav Lysý, Miloš Marek, Jozef Meliš, Jaroslav Nemeš, Vladimír Olejník, Peter Zubko

Zostavovateľ publikácie:
doc. PhDr. Ing. Miroslav Glejtek, PhD.

Recenzenti:
PhDr. Pavol Maliniak, PhD.
doc. PhDr. Juraj Šedivý, MAS, PhD.

Predná strana obálky: Ostrihomský arcibiskup Tomáš korunuje Karola Róberta. Detail z nástennej maľby v Kostole sv. Martina (Spišská Kapitula). Fotografia: Oblastné reštaurátorské ateliéry Levoča.

Zadná strana obálky: Pečať nitrianskeho biskupa Víta de Castro Ferreo z roku 1341. Na pečati sa v hornej časti nachádza Madona s malým Ježiškom na rukách. V strede centrálnej časti je umiestnený kľačiaci majiteľ pečate, biskup Vít, sprevádzaný po stranách dvoma postavami, ktoré zrejme predstavujú františkánskych svätcov, respektívne anjelov (?). V dolnom rohu pečate sa nacháza štit s erbom biskupa. Uloženie a fotografia: Diözesanarchiv Wien, Sign. 13410611.

Frontispis: Sv. Stanislav, krakovský biskup, s mitrou na hlave a berlou v ľavici. Tabuľová maľba na pravom krídle hlavného oltára v rímskokatolíckom Kostole sv. Juraja v Spišskej Sobote. Fotografia: Oblastné reštaurátorské ateliéry Levoča.

Vydalo vydavateľstvo Post Scriptum, Bratislava, v roku 2020

ISBN 978-80-8218-016-2

Obsah

- 7 **Slovo na cestu**
Viliam Juddák
- 11 **Arcibiskupi a biskupi v stredovekom Uhorsku**
Úvod (Miroslav Glejtek)
- 22 **Postavenie biskupa na prelome antiky a stredoveku**
Emanuel Jirkal
- 35 **Christianizácia územia Moravy a Slovenska – od misií k arcibiskupstvu**
Peter Ivanič
- 49 **„Regium solium ornat ordo pontificum.“ Biskupi a rex christiannissimus v obraze najstarších uhorských písomných prameňov**
Miroslav Lysý
- 57 **Obraz biskupa v románskej dobe (pol. 11. – pol. 13. storočia)**
Peter Zubko
- 71 **Práva a povinnosti stredovekých uhorských arcibiskupov a biskupov pri správe arcidiecéz a diecéz z pohľadu kánonického práva**
Miroslav Glejtek
- 93 **Cirkevný desiatok medzi opátom a biskupom. K sporom o šomod'šké desiatky v 13. storočí**
Marek Druga
- 105 **Moc a nitrianski biskupi. Od obnovenia nitrianskeho biskupstva do roku 1328**
Jozef Meliš
- 117 **Biskup v budínských legátských statutech z roku 1279**
Pavel Otmar Krafl
- 127 **Nitriansky biskup Anton a nitrianska diecézna synoda (1494)**
Dávid Jablonský
- 151 **Biskup a arcidiakon. Pôsobenie a úloha arcidiakonov v cirkevnej správe stredovekého Uhorského kráľovstva**
Miloš Marek

- 191 **Počiatky úradu biskupského vikára v Uhorskom kráľovstve na príklade Ostrihomskej arcidiecézy**
Peter Labanc
- 207 „**V cnosti svätej poslušnosti.“ Moc a autorita jágerských biskupov v komunikácii s mestom Bardejov v stredoveku**
Mária Fedorčáková
- 223 **Biskup a udeľovanie svätení v stredovekom Uhorsku**
Míriam Hlavačková
- 233 **Otázka liturgických kompetencií biskupov v neskorom stredoveku v Uhorsku. Prípad hlavného oltára Majstra Pavla v Bazilike sv. Jakuba v Levoči**
Vladimír Olejník
- 243 **Ján z Wildshausenu OP († 1252) – mendikant biskupom. Výnimka alebo pravidlo?**
Gabriel Hunčaga
- 270 **Biskupi a testamenty uhorského duchovenstva v stredoveku**
Jaroslav Nemeš
- 284 **Dionýz zo Seče, muž, ktorý korunoval troch kráľov**
Daniela Dvořáková
- 295 **Preláti v Bratislave v roku 1515**
Eva Frimrová
- 316 **Heraldika v prostredí stredovekých uhorských arcibiskupov a biskupov**
Miroslav Glejtek
- 331 **Mapy stredovekých uhorských diecéz**
Peter Labanc
- 338 Summary
- 350 Zoznam vybraných skratiek
- 354 Prameny a literatúra
- 383 Zoznam vyobrazení
- 384 Zoznam autorov
- 385 Výberový menný register
- 394 Výberový miestny register